

För barns och ungas demokratiska rättigheter att påverka
sina livsmiljöer;

Gestaltad livsmiljö genom arkitektur och pedagogik

Ett samverkansprojekt mellan fyra skånska kommuner, Region
Skåne och Platskultur.

Marianne Bomgren, Filippa Bosdotter, Ingrid Svetoft och
Katarina Carlsson. Januari 2023.

Innehåll

Projektets organisation och medverkande	sida 1
Varför GLAP?	sida 2 - 4
Inledning, bakgrund och syfte med GLAP	
Beskrivning av projektets genomförande	sida 5 - 6
GLAP-processen och kort om metoden AiS (Arkitekter i Skolan)	
Projektets bearbetning av insamlat underlag	sida 7 - 10
Sammanfattning av mervärden och hinder	
Förslag till lösning i flera steg	sida 11 - 20
Forskningsperspektiv på GLAP-processen	sida 21 - 22
Dokumentation och spridning av GLAP	sida 23
Avslutande medskick från projektgruppen	sida 23 - 24

Projektets organisation

Projektet har pågått från mars 2021 - december 2022. Projektet har letts och koordinerats av Katarina Carlsson på Platskultur. Projektet har finansierats genom kulturutvecklingsbidrag från Region Skåne, samt projektmedel från Regionala utvecklingsnämnden.

Projektgruppen¹ har bestått av Marianne Bomgren, Filippa Bosdotter, Ingrid Svetoft och Katarina Carlsson.

I projektets arbetsgrupper har lärare, rektorer, planeringsarkitekter och kultursamordnare från Båstad, Simrishamn, Sjöbo och Ystad medverkat;

Båstad: **Jonna Kignell**, planeringsarkitekt och **Emma Johansson Roos**, lärare Strandängsskolan. Simrishamn: **Ina Jacobsen**, planeringsarkitekt, **Gunilla Nilsson** och **Anna Kristoffersson**, rektor respektive lärare Hammenhögs friskola. Sjöbo: **Marie Rosdahl** och **Åsa Bjurström**, planeringsarkitekter, **Paula Brante**, ungdomssamordnare, **Camilla Nyström**, lärare Färsingaskolan. Ystad: **Nina Begovic**, planchef, **Malin Hading** och **Tove Heijel**, planeringsarkitekter, **Niclas Bengtsson**, **Annika Parris**, **Henrik Nilsson** och **Elin Rix**, lärare Västerportskolan.

I utvecklingsgruppen har representanter från arbetsgrupperna ovan medverkat tillsammans med **Märit Jansson** och **Anna Persson**, lektor samt student vid SLU i Alnarp, **Ellinor Portinsson**, landskapsarkitekt Växtverket Malmö, **Katarina Fornell**, lärare Apelgårdsskolan Malmö, **Anders Gustavsson**, skolutvecklare Ystad, **Camilla Jonasson**, utvecklingsledare Pedagogisk inspiration Malmö, **Ola Jacobson**, kulturkoordinator barn och unga Helsingborg, **Jaana Järretorp**, utvecklare bild, Region Skåne samt **Hanna Negash** och **Johanna Block**, samhällsplanerare Region Skåne.

Projektets resultat - förslag till lösning i flera steg - har stämts av mot en referensgrupp genom ett reflekterande samtal i mindre grupper. Referensgruppen har bestått av nyckelpersoner inom

¹ Marianne Bomgren är utbildad lärare och har mångårig erfarenhet som utvecklare av kultur för skolan i Öresundsregionen genom bland annat Skoletjenesten Öresund. Filippa Bosdotter har jobbat med strategisk kommunikation och utveckling inom kommunal organisation och jobbar idag som processledare och coach via egen firma Cocrete by Bosdotter. Ingrid Svetoft är arkitekt och jobbar som lektor vid fakulteten för kultur och samhälle vid Malmö Universitet. Katarina Carlsson är planeringsarkitekt och jobbar som processledare inom planering och platsutveckling via egen firma Platskultur.

skolans, kulturens och samhällsplaneringens verksamhetsområden samt en specialist inom barnrättsfrågor: **Mania Teimouri**, konsulent konst, arkitektur, form och design Västra Götalandsregionen, **Åsa Ekman**, specialist FN's barnkonvention, **Anna-Carin Uggla**, kultursamordnare barn och unga i Simrishamn, **Daniel Möller**, utvecklare Fastighets- och gatukontoret Malmö, **Grace Wetterlund**, planeringsarkitekt Lomma, **Camilla Anderson**, samhällsplanerare Region Skåne, **Maria Jiborn**, museipedagog Trelleborg, **Helene Steinlein**, kulturchef Båstad, **Mona Ericsson**, utbildningschef Göteborg, **Louise Andersson**, samhällsbyggnadschef Sjöbo, **Vlatka Glumac**, verksamhetschef elevhälsa Bjuv. Referenspersonerna har inte varit involverade i projektet för övrigt.

Varför projekt GLAP?

I formandet av våra gemensamma livsmiljöer behövs en allt högre grad av medverkan och delaktighet av medborgare och civilsamhälle för att vårt samhälle ska kunna utvecklas inkluderande och resilient. Samtidigt behöver vi också slå vakt om den rådande demokratiska samhällsordningen, så att den förvaltas och utvecklas även genom kommande generationer.

Sedan 1 januari 2020 ingår barnkonventionen i svensk lagstiftning. Barnkonventionen slår bland annat fast att barn är individer med egna rättigheter. Barns bästa ska beaktas i alla beslut som rör barn, och alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Barns och ungas perspektiv och delaktighet är alltså helt grundläggande när vi planerar förändringar i den fysiska miljön, som ska hålla över tid. Generellt behövs en ökad förståelse för, och kunskap kring arkitekturens roll i en hållbar samhällsutveckling.

Vi behöver hitta metoder för kunskaps- och erfarenhetsutbyte, men också sätt att prata om vår gestaltade livsmiljö där alla kan vara med. Både tvärvetenskapligt mellan olika professioner, och mellan civilsamhälle och utförare/beslutsfattare.

I politiken för Gestaltad livsmiljö finns tydliga ställningstaganden för inkluderande processer i såväl formande som förvaltande av våra gemensamma miljöer. Tvärsektoriell samverkan och samarbete mellan offentlig sektor och civilsamhället lyfts fram som nödvändigt för att lösa komplexa samhällsutmaningar med helhetsperspektiv.

”Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.”

I en övergripande politisk inriktning finns naturligtvis inga konkreta förslag till arbetssätt eller färdiga modeller. Därför behövs stöd och rådgivning för att samverkan mellan olika yrkesgrupper kan komma att fungera på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Goda exempel och dokumenterade erfarenheter behövs också.

I nuläget är barns och ungas perspektiv i planering, formgivning och förvaltning av allmänna rum och platser kraftigt underrepresenterade. Det behövs nya metoder och arbetssätt som lyfter barns möjligheter att påverka sin omgivning och livsmiljö.

Vi tror att skolan är en bra arena för demokratiska och jämlika samtal och samarbeten som syftar till att utveckla våra gemensamma livsmiljöer.

Enligt Läroplan för grundskolan (2022) ska skolan stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem.

Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra.

Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet.

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt och ansvarsfullt sätt,
- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga.

Skolans uppdrag är vidare att genom ett miljöperspektiv ge eleverna möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.

”Alla platsberättelser och observationer rymmer möjligheten att arbeta med flera olika ämnen och perspektiv samtidigt. Vanligen ryms här både idrott, bild, geografi, matematik, teknik, svenska och samhällskunskap. Det finns dessutom möjligheter att arbeta med olika typer av mobil teknologi.”²

För att skapa rätt förutsättningar för dessa samarbeten och mervärden har vi initierat projektet GLAP – Gestaltad Livsmiljö genom Arkitektur och Pedagogik.

Upptakt och bakgrund

2018 och 2019 genomfördes en serie om tre seminarier på temat *Arkitektur och pedagogik* för att belysa behov och möjligheter inom dessa båda fält. Seminarierna³ som genomfördes i Köpenhamn, Malmö och Helsingborg riktade sig till pedagoger, lärare, arkitekter och planerare för att skapa en mötesplats på tvärs av dessa professioner. Utfallet blev över förväntan. Utvärderingarna visade på ett stort intresse för aktiviteter/undervisning i skolan som kan öka förståelsen för och kunskap kring Gestaltad livsmiljö - både bland lärare och elever. Det visade sig dessutom att det finns en stor efterfrågan på mer samverkan och utbyte mellan de båda verksamhetsfälten (arkitektur och pedagogik).

Hindrande faktorer som återkommande nämndes i samtal under seminarierna och i utvärderingarna (samt i arrangörernas reflektioner under arbetets framskridande) var:

- Behov av stöd/resurser för att planera och genomföra/facilitera samarbeten som ligger utanför ”ramen” för formulerat kärnuppdrag och det dagliga arbetet.
- Svårt/oöverskådligt att komma i kontakt med den ”andra” yrkesgruppen, med uppdrag inom skolan eller stadsplanering och platsutveckling.
- Behov av beprövade och utvärderade metoder att tillgå och luta sig mot.
- Svag förståelse för värdet av samverkan utanför det ”egna” fältet, från uppdragsgivare och beslutsfattare.

² Sofia Cele, forskare vid Uppsala universitet, lyfter fram det mångdisciplinära vid användandet av stadsmiljön i lärandeprocesser. Utomhuspedagogik, red. Olof Fastén, Lund 2019.

³ Seminarierna arrangerades av Marianne Bomgren, Ingrid Svetoff och Katarina Carlsson. Vid de tre seminarierna deltog totalt cirka 120 personer.

Syfte och målsättning med projektet GLAP

Barn och unga har, enligt svensk lagstiftning, rätt att uttrycka sina åsikter och få sina behov och synpunkter respekterade av alla myndigheter som fattar beslut som rör dem. Med detta som målbild, ville vi i det här projektet undersöka mer specifikt hur behov och förutsättningar för samverkan ser ut inom skolans respektive samhällsplaneringens olika verksamhetsområden.

Vidare hur dessa skulle kunna mötas i någon form av tjänst/resurs/förmedling/plattform (eller vad som bäst lämpar sig för att tillgodose behoven).

Målsättningen är att:

- Genomföra en behovsanalys för tjänst/resurs/förmedling/plattform
- Skapa underlag för en tjänst/resurs/förmedling/plattform som ska underlätta och hjälpa dessa yrkesgrupper att samverka
- Förtydliga vad som krävs för att barn och unga ska få tillgång till adekvat kunskap om sina livsmiljöer och
- Förtydliga hur barn och unga kan få inflytande och påverka det som rör dem och deras boende- och levnadsmiljöer.
- Skapa ett stöd som bidrar till inkluderande processer vid gestaltning av våra olika livsmiljöer, som i sin tur bidrar till ett stärkt demokratiskt samhälle där barn och unga har en tydlig och stark status/roll/röst.

Elever från Strandängsskolan i Båstad 2021. Foto: Michaela Hennig.

GLAP-processen och dialogmetoden Arkitekter i Skolan

Projektets främsta fokus har varit att undersöka behov och förutsättningar för *samverkan mellan olika berörda professioner inom politikområdet Gestaltad livsmiljö, med fokus på barn och unga* (den samverkans-processen kallar vi GLAP-processen) - inte att utvärdera och jämföra olika dialogmetoder som kan användas inom ramen för sådana processer.

Med utgångspunkt från projektets fokus och för att underlätta för arbetsgrupperna har vi från projektets sida valt en sedan tidigare beprövad dialogmetod – Arkitekter i Skolan – att användas i de fyra kommunernas 'GLAP-processer'.

GLAP-processen kan beskrivas utifrån fyra faser:

- **Startfas:** ta initiativ, hitta partners, förankra syfte, fatta beslut, säkra resurser
- **Förberedelser:** välja, anpassa och förstå metod, planera arbetsprocess, involvera berörda aktörer, säkra praktiska förutsättningar
- **Genomförande:** genomföra de olika momenten enligt dialogmetoden Arkitekter i Skolan med eleverna, vid behov justera på vägen
- **Uppföljning:** tillvarata resultat, återkoppla till deltagare m.fl., dela erfarenheter inför framtida processer

Arkitekter i skolan

Arbetsgrupperna i de fyra kommunerna har använt sig av dialogmetoden Arkitekter i skolan⁴ som de utgått ifrån i dialogen med eleverna på skolorna. Metoden bygger på ett ömsesidigt lärande mellan planerare och elever som pågår under fyra träffar, optimalt under 4–8 veckor, plus en avslutande utställning med vernissage, samt återkoppling. Träffarna spänner från nutid, dåtid och framtid och handlar framförallt om närmiljön men även utblickar i grannskapet, stadskärnan eller andra typer av omgivning. Under de fyra träffarna sker ett ämnesöverskridande arbete som inkluderar i första hand samhällskunskap, svenska och bild/slöjd. Men även historia, NO och matte kan planeras in och inkluderas i processen. Under träffarna byggs en medvetenhet upp kring platsen (eller området), samt en förståelse för platsutveckling och samhällsbyggnadsprocessen.

⁴ Dialogmetoden Arkitekter i Skolan har utarbetats av Katarina Carlsson, Ingrid Svetoff, Vlatka Glumac m.fl. under 2011 och 2012 på Drottninghögskolan i Helsingborg. Arbetet med att ta fram en metod för dialog med barn och unga genomfördes inom ramen för stadsutvecklingsprojektet DrottningH. Metoden har sedan dess spridits och använts vid ett flertalet skolor i Helsingborg och även i andra kommuner i Sverige. Metodbeskrivning och handledning finns att fillgå via Katarina Carlsson/platskultur.se. Dialogmetoden används som exempel i Boverkets vägledning kring [barnkonventionen i fysisk planering och stadsutveckling](#).

Beskrivning av GLAP-processens genomförande

Start-fas

Under våren 2021 var projektgruppen i kontakt med ett stort antal skånska kommuner för att hitta de som ville och kunde delta aktivt i projektet med representanter både från skola och samhällsplanering. Fyra skånska kommuner, Simrishamn, Sjöbo, Ystad och Båstad tackade ja till att engagera sig i projektet med deltagare både från skolan (lärare och elever)⁵, samhällsplanerings-sidan (planerare/arkitekter) och i vissa fall kulturförvaltningen (ungdoms- eller kultursamordnare). Tanken är att detta inledande arbete framöver ska skötas av kommunen själv.

Förberedelser

Med stöd från projektet bildade deltagarna i respektive kommun under samma vår en arbetsgrupp som skulle genomföra en samverkansprocess ("GLAP-process") med uppgift att tillsammans med eleverna i en skolklass ta fram konkreta förslag till utveckling av en specifik plats (i den egna kommunen)⁶.

I maj 2021 hade projektet ett uppstartsmöte där deltagarna (de vuxna) introducerades för projektet och dialogmetoden Arkitekter i Skolan.

I början av juni samma år höll projektet en uppföljande workshop för arbetsgrupperna, där det framgick att alla var igång med planeringen inför höstens genomförande med eleverna. En del i deras planeringsarbete var att anpassa metoden efter ålder och förutsättningar i de olika kommunerna.

Genomförande

Under hösten 2021 har lärare/pedagoger och stadsplanerare tillsammans med elever genomfört 4 -5 gemensamma arbetspass med stöd av dialogmetoden. Utifrån behov har deltagarna (lärare/pedagoger och stadsplanerare) även justerat arbetsprocessen mellan träffarna.

Eleverna har visat stort engagemang och intresse för sin uppgift. Motivationen och engagemanget ökar när det är "viktigt på riktigt" som en lärare framhöll.

Uppföljning

Att tillvarata resultat och ge återkoppling till deltagare är i skrivande stund ännu inte fullt genomfört i alla kommuner, då det bland annat handlar om de tidsmässiga förskjutningar som uppstår genom långa beslutsprocesser mm.

⁵ Klass 6 på Strandängsskolan i Båstad, klass 8 på Färsingaskolan i Sjöbo, klass 5 och 6 på Västerportskolan i Ystad samt elever på Hammenhögs friskolas fritidshem. Totalt har ca 120 elever deltagit i GLAP.

⁶ I Simrishamn och i Sjöbo har arbetsgrupperna jobbat med förbättringar av respektive skolas utemiljöer, i Ystad jobbade de med den del av hamnområdet som ligger kring den gamla silon och i Båstad har arbetsgruppen jobbat med utvecklingsförslag till Lyckantorget i centrum, alldeles intill skolan.

Projektets bearbetning av insamlat underlag

Vi har identifierat mervärden samt hinder/problem

Under hösten 2021, parallellt med pågående processer i arbetsgrupperna, identifierade projektet med hjälp av arbetsgrupperna från respektive kommun ett antal mervärden med arbetssättet, samt hinder/problem som står i vägen när man vill starta och genomföra GLAP-processer.

Projektet har under våren 2022 genomfört två digitala workshops tillsammans med dem som ingått i en utvecklingsgrupp, där representanter från arbetsgrupper, Region Skåne och forskning⁷ deltagit. Projektet har även haft med en student⁸ från SLU som intervjuat alla deltagare, både elever och lärare/planerare, inom ramen för sin masteruppsats.

Syftet med dessa två träffar var att samla in och sammanställa erfarenheter från höstens processer, som sedan skulle ligga till grund för de slutliga lösningsförslagen.

Sammanfattning av mervärden och vinster

Det finns en mängd olika mervärden kopplade till den här typen av samverkan. Nedan följer några - först ur skolans och elevernas perspektiv, därefter ur ett samhällsplaneringsperspektiv.

- Genom sitt tvärfunktionella arbetssätt uppmuntrar GLAP-processer till och stödjer ämnesöverskridande undervisning där enskilda ämneskunskaper sätts i ett sammanhang och bidrar till ökad helhetsförståelse.
- Eleverna får möjlighet att träna färdigheter kopplade till komplexa frågor och processbaserade arbetssätt – färdigheter som anses allt viktigare i framtidens yrkesliv och för att utvecklas till aktiva medvetna medborgare.
- Genom upplevelsebaserat arbetssätt får eleverna möjlighet att omsätta teoretisk kunskap i praktisk verklighet (verklighetsförankrad kunskap) - ”det blir viktigt på riktigt”.
- Ger elever möjlighet att träna kunskapsinhämtning på andra sätt än enbart i teoretisk/textbaserad form.
- Eleverna får uppleva att vara en aktiv del i en demokratisk process med utgångspunkt i sin närmiljö.
- GLAP-processer skapar förutsättningar för den kommunala organisationen att systematiskt inkludera och tillvarata målgruppens (barn och unga) perspektiv i konkreta gestaltningsprocesser.
- GLAP-processer underlättar för alla inom fältet berörda yrkesgrupper att systematiskt arbeta i linje med Barnkonventionen, politiken för gestaltad livsmiljö samt flera av de globala målen i Agenda 2030.
- GLAP-processer kan stärka intresset för och främja utvecklingen av tvärfunktionella arbetssätt och samverkansprocesser inom den kommunala organisationen.

⁷ Märit Jansson, lektor i landskapsplanering vid Statens Lantbruksuniversitet i Alnarp.

⁸ Anna Persson, student landskapsarkitektur vid SLU Alnarp. [Examensarbete](#) (2022).

Sammanfattning av hinder och problem

Vi från projektet menar att det självklart finns flera andra metoder som man kan använda i en GLAP-process och därför bad vi deltagarna att identifiera utmaningar oberoende metodval. Detta resulterade i att flertalet utmaningar främst hamnade under de två första faserna samt i den sista fjärde, se följande redovisning.

STARTFAS

En stor del av arbetet i denna fas genomfördes av projektgruppen för GLAP, eftersom det handlade om att söka kontakt med Skånes alla kommuner och hitta intresserade deltagare. I ett framtida scenario är tanken att denna fas ska kunna fungera utan projektgruppens inblandning och skötas inom den egna kommunen, gemensamt mellan de olika förvaltningarna genom en koordinator.

Det har varit svårt och tidskrävande att inledningsvis hitta deltagare som både har tid, intresse och ligger 'rätt' i sin planering att sätta igång ett samverkansprojekt. I detta projekt har vi från projektgruppen (som externa personer) kontaktat många av Skånes kommuner för att bjuda in dem till att genomföra en GLAP-process. Vi upplever inte att det varit brist på intresse för frågan - de flesta vi varit i kontakt med (rektorer, chefer, pedagoger, utvecklare /strateger inom kultur och skola, arkitekter/planerare m fl) har varit mycket positiva, men när det kommer till beslut har många ändå avböjt på grund av bristande tajming, tidsbrist, för hög arbetsbelastning, brist på samarbetspartner mm. Hos de kommuner som tackat ja upplever vi att vi har lyckats hitta eldsjälar som genom sitt engagemang och goda kontaktnät har kunnat involvera och entusiasmera kollegor, båda från sin egen förvaltning och från 'den andra sidan'.

Förankra och ta beslut:

- Hur kan man säkerställa tillräcklig förankring och legitimitet hos rätt personer så att det går smidigt/snabbt att ta beslut om uppstart? Vem/vilka är rätt personer och hur går beslutsprocessen till?
- Vem kan/ska initiera och föreslå att starta en GLAP-process – på vilka grunder och hur? Det blir sårbart om det enbart ska bygga på eldsjälar som driver på frågan.
- Hur säkrar man att det finns resurser avsatta för genomförande, t ex busspengar och andra materiella samt personella resurser? Vems budget ska det belasta?
- Vad krävs för att denna typ av samarbeten ska:
 - prioriteras och kännas relevant för skolan utifrån läroplanen (man efterlyser tydliga kopplingar)?
 - kännas relevant utifrån ett ämnesöverskridande arbetssätt och kunna kombineras med ämnesspecifika betygskriterier?

Tidsbrist och att hitta rätt samarbetspartner/objekt:

- Olika professioner har olika behov av framförhållning och olika processer för verksamhetsplanering. På skolsidan har man ofta tajta scheman och behöver lång framförhållning för att kunna föra in något nytt i terminsplaneringen– särskilt när det innebär samordning med andra yrkesgrupper. Hur kan man överbrygga dessa olikheter så att de inte blir ett hinder för att starta ett samarbete?

- Att hitta intresserade samarbetspartners och lämplig plats kan ta tid/vara krångligt. Hur kan man på ett enkelt och snabbt sätt hitta lämpliga klasser och lärare (skolor) samt lämpligt objekt/plats – och matcha dessa till en gemensam GLAP-process?

FÖRBEREDELSE

I den här fasen skulle deltagarna förbereda inför nästa genomförandefas. Deltagarna fick en metodbeskrivning som de tillsammans skulle 'ta till sig' och göra eventuella anpassningar för att fungera utifrån just sina specifika förutsättningar gällande eleverna, aktuell undervisning och fördelning av arbetsuppgifter mellan de involverade vuxna. Återigen var tid en stor utmaning, i kombination med att skapa utrymme för att ta till sig ett nytt arbetssätt och ny metod.

Tidsbrist och att förstå syfte och värdera nytta med nya arbetssätt:

- Hur hitta, välja och ta till sig en ny arbetsmetod? Var hittar man dessa och utifrån vilka kriterier väljer man metod?
- Hur säkra tillräckligt med förberedelsetid för att gemensamt anpassa metod och bli ett 'samarbeteam' osv? Det kan ta tid att gemensamt göra detta när såväl metoden som samarbetspartnern är ny.
- Behovet av detaljerad metodbeskrivning varierar helt från person till person. Vissa pedagoger vill ha en mycket detaljerad pedagogisk planering, andra vill ha frihet att utforma själv. Hur detaljerad behöver metodbeskrivningarna vara för att pedagoger (med ont om tid) enkelt ska kunna ta till sig metoden – utan att förlora anpassningsutrymmet? (i de fyra arbetsgrupperna fick deltagarna en i förväg utvald metodbeskrivning som de skulle anpassa)
- Hur kan man minimera risk för otydligheter i ansvarsfördelning och roller i de nya samarbetena? Risk att nya samarbetsformer innebär nya arbetsuppgifter som faller mellan stolarna.
- Ibland upplever de som kommer från andra verksamhetsområden att det är svårt att möta barnen på deras villkor/årskurs. Hur kan man överbrygga 'det pedagogiska glappet'?
- Hur kan värdet av ett processbaserat samarbete - dels mellan olika professioner dels med eleverna i en metod som bygger på flerstegsprocess - tydliggöras utifrån såväl elevernas som de olika professionernas perspektiv? Vad krävs för att denna typ av processbaserat samarbete ska bli självklart och viktigt arbetssätt för de som jobbar med gestaltning/planering/skola – och inte alltför mycket ses som tidskrävande och 'krångligt'?

GENOMFÖRANDE

Under denna fas framkom egentligen bara ett hinder, dels för att vi från projektgruppen bad deltagarna tänka metod-oberoende, dels för att vi använde en i förväg utvald och beprövad metod.

- Hur säkerställa att man kan hantera händelser som eventuellt 'stör' genomförandet av processen och som påverkar tidplan och genomförande (t ex sjukdom och andra oförutsedda händelser)?

UPPFÖLJNING

Här har vi ännu inte några detaljerade uppgifter på hur långt man faktiskt kommit i sina återkopplingar, utan utmaningarna bygger på den diskussion som utvecklingsgruppen förde när de föreställde sig hur det skulle kunna bli framåt.

Deltagarna har tydligt pekat på att det är viktigt att alla som medverkat får en tydlig återkoppling på vad som händer med såväl resultatet som med de samarbetserfarenheter som framkommit i GLAP-processerna. Den stora frågan blev vems ansvar det är att säkerställa att dessa behov tillgodoses. En sak är tydlig – det är inte en uppgift som kan läggas på lärarna i skolan, utan snarare en uppgift som är kopplad till den gränsöverskridande samarbetsprocessen i sin helhet.

- Säkerställa att synpunkter och behov som framkommer i processen tillvaratas i ordinarie plan-/gestaltungsprocess. Vems ansvar och hur ska det göras?
- Byggnation och fysisk gestaltning av våra livsmiljöer innebär ofta långa ledtider mellan planeringsstadiet av en plats och den tidpunkt då man kan hur platsen ser ut i verkligheten. Samtidigt är det viktigt både för elevernas motivation och förståelse att ge dem så snabb återkoppling som möjligt på det arbete de gjort. Därför blir utmaningen: Hur kan man säkerställa att återkoppling till eleverna genomförs på ett sätt som gagnar både lärandet och motivation. Vem ansvar och hur ska det göras?
- Hur säkerställa att återkoppling ges även till övriga deltagare samt andra berörda intressenter?
- Hur dokumentera, dela och sprida idéer och erfarenheter för att kunna inspirera och fungera som kunskapsöverföring till framtida nya GLAP-processer? Vems ansvar?

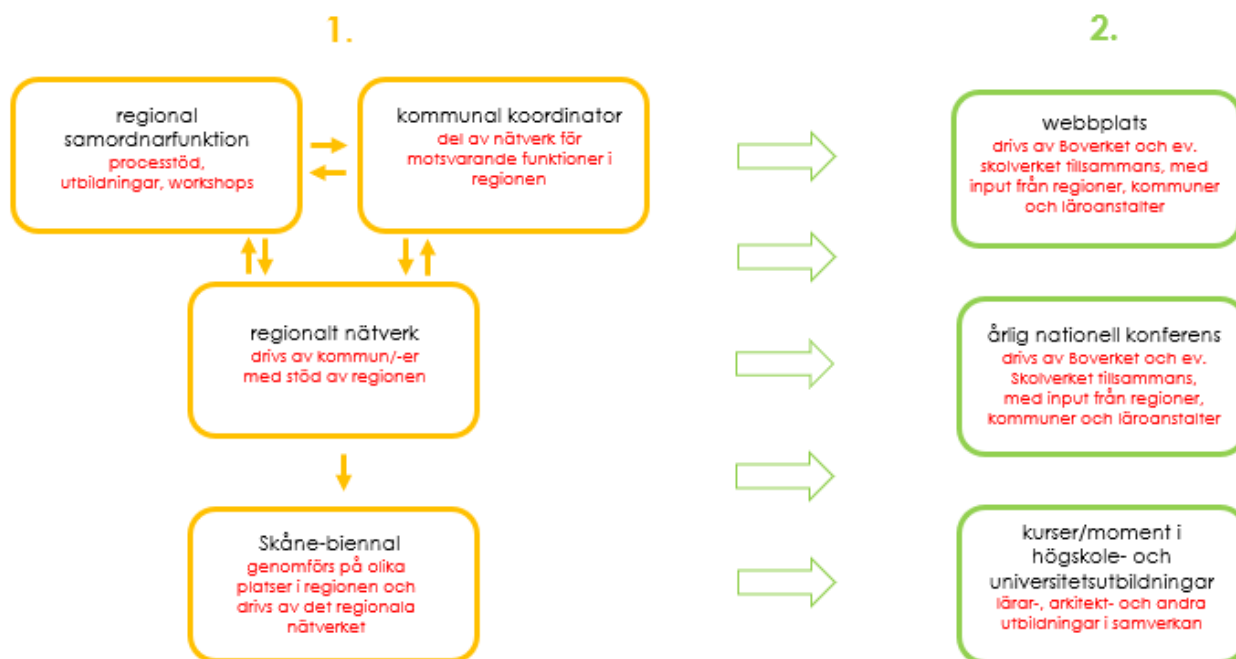
Elever på Västerportskolan i Ystad, på platsbesök i hamnen. Foto: Tove Heijel.

Förslag till lösning i flera steg

Projektet har resulterat i ett förslag som innehåller en blandning av nya uppdrag/tjänster på regional respektive kommunal nivå, aktiviteter och utbildningsinsatser. Dessa är indelade i två grupper där de åtgärder som ligger på regional och kommunal nivå anses helt avgörande för att kommunerna ska kunna arbeta systematiskt med barnkonventionen och gestaltad livsmiljö i samverkan mellan skolan och samhällsplaneringen, och har därför prioriterats högst.

Övriga delförslag ligger på nationell nivå och bedöms som viktiga för att kunna sprida förståelsen och arbetssättet i hela landet (men inte avgörande för att komma igång på kommunal nivå).

Delförslagen på nationell nivå är beroende av input från insatser på regional och kommunal nivå, varför de fått prioritering 2. Vissa insatser gällande utbildning bedöms också komma att kräva lång tid för implementering och genomförande, och får därför ses som mer långsiktiga delförslag.

Beskrivning av delförslagen

Regional samordnarfunktion

Funktion och placering

Funktionens uppdrag innebär att tillhandahålla samt samordna stöd, kunskap och inspiration till kommunala koordinatörer.

Med avstamp i de ambitioner som beskrivs i regionplanen ser vi Region Skåne som en lämplig och självklar samordnande funktion i det förändringsarbete som införandet av tvärssektoriella samverkansprocesser (GLAP-processer) innebär. Placeringen på regional nivå skapar ett viktigt samspel och kunskapsutbyte mellan olika kommunala och regionala perspektiv inom fältet, vilket i sin tur ger goda förutsättningar att gemensamt bidra till att nya kommunala arbetssätt (GLAP-processer) utvecklas och består över tid.

Det är önskvärt att funktionens placering och arbetsformer återspeglar det tvärfunktionella/mångdisciplinära förhållningssätt som dels är central i politikområdet gestaltad livsmiljö dels utgör grundbulten i GLAP-projektets synsätt, konstruktion, arbetssätt och metodval.

Uppdrag och ansvar

- Initiera dialog med relevanta aktörer på kommunal, nationell och regional nivå som behöver involveras för att underlätta arbetet med att långsiktigt förankra och etablera GLAP-processer som ett integrerat och naturligt arbetssätt inom fältet.
- Uppmuntra och medverka till att kommunal koordinator-funktion inrättas.
- Inledningsvis erbjuda varje koordinator en fortbildning (train-the-trainer-koncept) för att rusta dem i den nya rollen, och säkra att de har tillräcklig kompetens inom gestaltad livsmiljö och processmetodik kopplad till genomförandet av GLAP-processer (tvärfunktionella samverkansprojekt) med fokus på barn och unga. Därefter vara ett fortlöpande process- och kunskapsstöd till kommunernas koordinatörer (utifrån behov).
- Vid behov stödja koordinatörerna att arbeta utifrån ett tvärfunktionellt och förvaltningsövergripande synsätt. Exempelvis genom att säkerställa att berörda politiker och tjänstepersoner har god kunskap om arbetssättet och om dess värde. Ytterligare ett exempel är om en kommun väljer att inrätta ett förvaltningsövergripande forum, och koordinatören kan ha behov av stöd i detta arbete. (se Kommunal koordinator)
- I samarbete med koordinatörerna inventera behovet av och arrangera kompetenshöjande insatser/fortbildning som riktar sig till både pedagoger, samhällsplanerare och kultursamordnare (och liknande) - olika metoder och verktyg, samverkan, roller, uppföljning och implementering (av resultat), mervärden av arbetssättet etc.
- Anlita/tillhandahålla processtöd för utbildningar, fortbildning, workshops etc. utifrån ovan inventerade behov.
- Sammankalla och driva ett regionalt nätverk av kommunala koordinatörer (initialt, därefter se kommunal koordinator).
- Arrangera seminarier för kunskaps- och erfarenhetsutbyte.
- Kunskapsinsamling och omvärldsbevakning - samla in (delvis med stöd av koordinatörerna) och sortera metoder, goda exempel, forskning etc. för att kunna dela via en gemensam webbplats, i nätverk samt vid seminarier och regionala och/eller nationella konferenser.
- I takt med att erfarenhet och kunskap ökar över tid hos koordinatörerna kommer behovet av den regionala samordnarens 'konkreta' processtöd till dessa att minska. I stället kommer fokus ligga på att samordna/hantera behovet av framtida fortbildning och samarbete för att upprätthålla kompetensnivån.

Omfattning/tid

Start våren 2023. En person 100% under en tvåårsperiod, 50-75% år tre, därefter utvärdering och ställningstagande kring fortsättning.

Motivering och argument

De ambitioner som beskrivs i regionplanen behöver formas i ett konkret uppdrag för att de ska få

liv och kunna förverkligas. I den nyligen antagna regionplanen för Skåne beskrivs att ”dialog och samverkan med fokus på medborgarengagemang i den fysiska planeringen syftar till att stärka tilltro och tillit till demokratiska institutioner”.

I GLAP-projektet har det framkommit ett tydligt och starkt önskemål om en gemensam regional funktion (bland annat lyftes kulturskolans samordnare som ett gott exempel) som kan sätta igång arbetet i Skåne, och på olika sätt stödja de kommunala koordinatörerna utifrån de olika aspekterna i uppdraget; barnrättsperspektiv, gestaltningsperspektiv, process- och förändringsperspektiv.

Funktionen som kommunal koordinatör är ny och riskerar därför att bli en ’solitär’ kompetens i sin organisation, varför ett oberoende stöd som kan samordna de skånska koordinatörerna blir nödvändigt under de första uppbyggnadsåren.

1. Under arbetets gång har man från skolans sida återkommande lyft behovet av att barnperspektivet behöver stärkas, trots att lagen redan kräver att alla kommunala, regionala och statliga verksamheter ska arbeta utifrån Barnkonventionens grundprinciper.
2. Vidare har barns och ungas hälsa och kopplingen till inflytande och demokrati kommit upp som ett viktigt samband. Här kan inte skolan ta hela ansvaret, utan behöver hjälp av andra samhällsaktörer för att skapa och säkerställa ett reellt inflytande från barn och unga framöver.
3. När det gäller gestaltad livsmiljö upplever man inte att det är ett primärt ansvar för skolan, vilket inte heller tydligt uttalas i politikområdets texter, varför man efterlyser en tydligare konkret koppling till läroplanen.

Det finns en tydlig obalans i ansvarsfördelning som motverkar förutsättningarna att arbeta utifrån det helhetsperspektiv som gestaltad livsmiljö efterlyser, och som egentligen är utgångspunkt även för de två andra perspektiven.

Detta är frågor som varken skolan, kultursektorn eller samhällsplaneringen ensamma kan lösa. Vi ser därför att regionen som har en bredare ansats med ansvar inom alla tre utmaningarna, bör axla rollen som samordnare, en ”gränsgångare”, för att lyfta de mervärden som kan uppstå när alla berörda parter och ansvarsområden samverkar mot ett gemensamt mål.

Kommunal koordinatör

Funktion och placering

Koordinatorns huvudsakliga funktion är att initiera, stödja och koordinera tvärsektoriella samverkansprocesser (GLAP-processer) mellan arkitekter/planerare, skolan och kultursektorn, med syfte att involvera barn och unga i gestaltningen av deras nära livsmiljöer.

Koordinator-funktionen föreslås i första hand att placeras hos kommunens barnrättsstrateg, kultursamordnare, skolutvecklare, miljö-strateg, dialogutvecklare eller demokratisamordnare (beroende på vilken av dessa roller som eventuellt redan finns i respektive kommun).

Personen med detta uppdrag behöver ha erfarenhet av metodutveckling, processledning och facilitering. Detta behöver vara en gränsgångare och en person som har förmåga att jobba tillsammans med och i ett nätverk med kompetenser från olika förvaltningar/uppdrag. Personen behöver också ha goda kunskaper om barnkonventionen och politikområdet gestaltad livsmiljö. Det är bra om uppdraget inte läggs på en nyanställd person, utan på någon som redan är ”inarbetad” och har ett nätverk och förtroende inom organisationen.

Det är en fördel om koordinatorfunktionen inte förläggs inom samhällsbyggnad eftersom ägarskapet kring gestaltad livsmiljö behöver breddas så att det inte förblir en 'samhällsbyggnadsfråga' - tvärtom behöver såväl barnperspektivet som konst- och kulturella perspektiv ges större utrymme i gestaltungsprocesser generellt för att gå i linje med politikområdets ambitioner.

Förvaltningsövergripande arbetsgrupp eller forum

Arbetet med gestaltad livsmiljö är, liksom barnkonventionen, tvärvetenskapligt och förvaltningsövergripande. Förankring av arbetet bör därför ligga på hög beslutsnivå i kommunen, med representanter från alla förvaltningar och bolag.

Koordinatorn föreslås jobba tillsammans med en arbetsgrupp med representanter från skolan, kultur och fritid, bostadsbolaget, samhällsplanering samt gata/park-förvaltning. Koordinator ingår i kommunledningsgrupp (eller motsvarande) och informerar direkt till kommun- och förvaltningschefer. Arbetsgruppens övriga representanter jobbar med förankring genom respektive (befintliga) förvaltningsledningsgrupper.

Ett alternativ till arbetsgruppen är att kommunen bildar ett förvaltningsövergripande forum som ska säkerställa att koordinators uppdrag är väl förankrat i de olika verksamheterna som berörs och att tid och resurser avsätts för att samverkansprocesserna ska prioriteras och kunna genomföras.

Forumet är mottagare av uppföljning och resultat från genomförda samverkansprojekt. Forumets uppgift är vidare att säkerställa att kommunens arbete med gestaltad livsmiljö kopplas till och följer kommunens styrdokument, Agenda 2030, Politik för gestaltad livsmiljö samt FN's barnkonvention.

Ett forum, eller en arbetsgrupp, behöver organiseras på olika sätt i olika kommuner beroende på kommunens storlek och andra förutsättningar. På vissa håll finns redan ett förvaltningsövergripande forum som kan få ett utökat uppdrag. Den regionala samordnarfunktionen kan fylla en viktig funktion som stöd i det initiala arbetet med att forma gruppen.

Uppdrag och ansvar

- Utifrån ett tvärfunktionellt perspektiv bidra till att öka förståelsen och intresset för att involvera barn och unga i gestaltning av våra livsmiljöer.
- Tillhandahålla/förmedla olika sorters konkret projektstöd till de som ska genomföra en GLAP-process, beroende på vad de involverade har behov av, exempelvis:
 - match-making; koordinera och stödja de berörda yrkesgrupperna inom skola och samhällsbyggnad att komma i kontakt med varandra och att matcha intresserad skolklass med lämpligt objekt inför uppstart av en samverkansprocess
 - operativt stöd: dels stödja verksamheterna att självständigt genomföra GLAP-processer, dels vid behov avlasta med konkret processledning, metodstöd, dokumentation, koordinering av planering mm
- Säkerställa att berörda tjänstepersoner och politiker har god kunskap om arbetssättet och dess värde.
- Identifiera behov av och arrangera utbildningsinsatser och workshops för kommunens lärare, pedagoger, rektorer, planerare, politiker, kulturutövare m.fl.

- Sammankalla och delta i en arbetsgrupp, alternativt ett förvaltningsövergripande forum, för kontinuerlig förankring och aktualisering av uppdraget.
- Ansvara för att resultaten av samverkansprocesserna - barns och ungas behov, synpunkter och förslag till platsutveckling - lyfts fram och får tydlig plats i beslutsfattande forum samt implementeras i planering och genomförande.
- Ansvara för kontinuerlig utvärdering och uppföljning av arbetssätt och resultat.
- Koordinatören deltar aktivt i ett regionalt nätverk av kommunala koordinatörer som initialt drivs av Region Skåne.

Stöd till kommunal koordinator

Region Skånes samordnare erbjuder varje koordinator en fortbildning för att rusta dem i den nya rollen. (se Regional samordnare/Regionalt nätverk)

Omfattning/tid

Start hösten 2023, 50-100%. Tjänsten skulle i vissa fall kunna delas mellan kommuner. Eventuellt skulle regionala medel kunna skjutas till för att finansiera koordinatorfunktionen.

Motivering och argument

I kommunerna finns dokumenterat behov av:

- stöd/resurser för att planera och genomföra/facilitera samarbeten som ligger utanför ramen för formulerat kärnuppdrag och det dagliga arbetet.
- hjälp med att komma i kontakt med andra yrkesgrupper med uppdrag inom skolan respektive stadsplanering och platsutveckling.
- beprövade och utvärderade metoder att tillgå och luta sig mot.
- ökad förståelse för värdet av samverkan utanför det "egna" fältet, från uppdragsgivare och beslutsfattare.

För att möta dessa behov behöver en särskild funktion med ett tvärfunktionellt ansvar inrättas. Den ska ha ett tydligt mandat att arbeta som en gränsgångare mellan organisations- och professionsgränser för att öka kunskapen om samt förankra, initiera och stödja användningen av arbetssättet (GLAP-processer). Uppdraget har sin självklara utgångspunkt i Barnkonventionen och politiken för gestaltad livsmiljö men ska även säkra att målsättningar utifrån läroplaner och skolans övriga styrdokument beaktas.

Regionalt nätverk

Funktion

Nätverket ska representera hela Skåne och huvudsakligen utgöras av de kommunala koordinatörerna. Nätverket ska bidra till kontinuitet, legitimitet, opinion (när det behövs) och kontakter/kollegor. Det ska vara drivande, inspirerande och stödjande samt fungera som ett forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte,

Initialt är det regionens samordnarfunktion som sammankallar och driver nätverket. Efterhand kan någon av kommunernas koordinatörer ta över det uppdraget, med stöd av regionen. Över tid kan kommunerna turas om att axla rollen som sammankallande.

Nätverket ska dels fungera som återkoppling till den regionala samordnarfunktionen med frågor som behöver hanteras från kommunerna och dels arbeta operativt med att arrangera en biennial för att visa upp vad som görs inom fältet.

Nätverket stärks av en konkret uppgift att samverka kring, något som driver utvecklingen framåt och som utmanar deltagarna. Att arrangera en biennial är en sådan uppgift, som också kan bidra till att uppmärksamma arbetsområdet inom kommunerna (se vidare under Biennial).

Målgrupp

Förslagsvis ett nätverk i två steg; till en början består nätverket av koordinatörer i kommunerna. I ett nästa steg kan det vidgas och även inkludera övriga tjänstepersoner, politiker och privata aktörer med intresse för frågorna. Även det nätverk som redan startats upp under namnet Arkitektur och pedagogik kan ingå, liksom det nätverk för Gestaltad livsmiljö som bildats i anslutning till Region Skånes utbildning kring Gestaltad livsmiljö 2022/2023.

Väsentligt är att nätverket är mångdisciplinärt och riktar sig till alla de olika professioner som delar i samverkansprocesserna (GLAP-processerna).

Omfattning/tid

Start hösten 2023. Två-tre träffar per termin i början, därefter regleras efter behov.

Kontinuerliga informationsutskick från samordnare/sammankallande.

Motivering och argument

Dialog med barn och unga är fortfarande förhållandevis nytt inom vissa verksamheter och något som nu prövas i kommuner i Sverige. Att genomföra strukturerad dialog med barn och unga innebär helt specifika utmaningar och frågeställningar som handlar om skolan och målgruppen. Dessa behöver sitt utrymme och fokus. Initialt behövs ett specifikt nätverk för kommunala koordinatörer för att det är ett helt nytt uppdrag som man kommer att vara ensam om i den egna kommunen.

Skåne-biennial

Funktion

Höja status, sprida kunskap och idéer, öka motivation hos deltagare och väcka intresse hos en större målgrupp än de som är direkt involverade. Biennalen kan bli en relevant mötesplats även för politiker, fastighetsägare, byggherrar, förvaltare och andra som på olika sätt bidrar till vår gestaltade livsmiljö.

Biennalen blir ett återkommande event som lyfter fram och uppmärksammar (värdet av samverkan mellan) de olika professioner som deltar, men framförallt eleverna. I en lyckad samverkansprocess arbetar eleverna med kreativitet, hållbar utveckling, demokratiförståelse samt för att nå kunskapsmål i flera skolämnen. Det är värdefullt och motiverande för eleverna (och läraren, skolan, förvaltningen) att få möjlighet att presentera sina idéer och tankar för en större publik. Vartannat år kan det ske på lokal vernissage eller liknande (som beslutas inom samarbetet) och vartannat år på en biennial.

Biennalen kommer efterhand även att kunna visa fram konkreta genomförda (byggda) projekt som utvecklats tillsammans med barn och unga.

Placering/ansvar

Biennalen är regional och plats beslutas från gång till gång. Det regionala nätverket ansvarar för att den blir av och bildar styrgrupp för biennalen tillsammans med arrangerande kommun.

Projektledning utses av styrgruppen.

Tid

Biennialens genomförs under 1–2 dagar vartannat år. Genomförs första gången 2024.

Motivering och argument

Biennialen ska vara en regional samlingsplats där goda exempel ska visas som tydliggör vad GLAP-processer kan vara för något. Biennialen ska ge inspiration och väcka diskussion, samt skapa uppmärksamhet kring barn och ungas delaktighet i samhällsutvecklingen. Det ska vara attraktivt för kommuner att delta. Den blir också en mötesplats för både äldre och yngre deltagare, där nya tankar och idéer kan gro.

Det är viktigt och motiverande för de allra flesta att ens arbete synliggörs och bekräftas. Inte minst behöver barn och unga komma utanför skolans värld och upptäcka att deras röster kan höras i nya sammanhang. Detta kan väcka intresse för att medverka aktivt i samhällslivet i framtiden.

Från biennialen [Innocarnival](#) i Malmö vittnar både elever och lärare om utveckling, ökat självförtroende och tillit till processen efter att ha medverkat med olika projekt utifrån innovation och hållbar utveckling.

Region Skåne har i uppdrag att verka för medborgarengagemang genom att bland annat utveckla en modell för att involvera barn och unga i regionplaneprocessen för att stärka förståelsen för samhällsbyggnad och demokratiprocesser inom hållbar utveckling. Härutöver ska Region Skåne engagera invånare tillsammans med kommunerna genom forum för dialog och samverkansprocesser där planeringen för människan i centrum kan ta form tillsammans med människorna i Skåne.

Webbplats

Funktion

Webbplatsen ska samla, tillgängliggöra och sprida kunskap och inspiration om hur man kan jobba med barn och unga i gestaltningsprocesser.

Målgupp

Målgruppen är alla medarbetare och politiker i svenska kommuner som är intresserade av att arbeta med barn och unga i GLAP-processer samt regioner, myndigheter och andra relevanta aktörer som har ett ansvar för och intresse i barn och ungas involvering i gestaltning av livsmiljöer.

Placering/ansvar

Förslagsvis ser vi Boverket och/eller Skolverket som webbplatsägare och ansvarig för uppbyggnad, utveckling och förvaltning av webbplatsen. Med en nationellt ansvarig ägare kan webbplatsen bli en inspiratör och kunskapsspridare i hela Sverige, eftersom innehållet i webbplatsen är relevant för Sveriges alla kommuner. Arbetet med att förse webbplatsen med innehåll kan delvis ske i samarbete med de kommunala koordinatörerna och regional samordnare samt andra relevanta aktörer.

Exempel på innehåll:

- Metodbank och processupplägg (tydliga och detaljerade beskrivningar så att materialet blir självinstruerande i hög grad som möjligt, tydliga kopplingar till läroplanen)

- Uppdrags- och partnersök för intresserade verksamheter (matchmaking-funktion); plats, projekt, tid, omfattning, lämplig årskurs etc.
- Goda exempel, inspiration från olika kommuner.
- Dokumentation av genomförda samarbetsprojekt, erfarenheter, tips & råd.
- Kontaktpersoner, kontaktuppgifter i kommuner.
- Information om nätverk, konferenser, seminarier mm
- Aktuell forskning
- Lagstiftning och andra styrdokument kopplade till gestaltad livsmiljö och undervisning, barnkonventionen mm.

Nyhetsbrev

Webbplatsen bör även erbjuda ett nyhetsbrev med nyheter inom fältet (ingår i webbredaktörens ansvar).

Webbplatsen kompletteras med en återkommande konferens, (se nedan) och med det regionala nätverket (se föregående delförslag).

Omfattning/tid:

Webbplatsen bör vara på plats och öppen från våren 2024. Konstruktionsfas och redaktionellt ansvar ca 50% -tjänst under en tvåårsperiod.

Motivering och argument

Under projektets gång har det tydligt framkommit att såväl pedagoger som arkitekter/planerare och övriga professioner som deltagit vill ha en samlad plats (oberoende av organisation) där de enkelt kan hitta arbetsmaterial, metodbeskrivningar, erfarenhets- och dokumentationsbank och annan relevant information, snarare än att varje kommun ska bygga sin egen informationskanal. Man efterlyser även en konkret matchmaking-funktion för att underlätta arbetet med att hitta lämplig skolklass, objekt/plats och lämplig tidpunkt.

Vidare pekar man på behovet av att enkelt hitta och kunna kontakta andra personer från de berörda yrkesgrupperna inom fältet, oberoende av vilken organisation eller profession man jobbar i.

Vinsterna med en kommun- och professionsgemensam webbplats är att den dels kan effektivisera uppstarts- och planeringsfasen för de som vill sätta igång GLAP-processer inom en kommun, dels att den kan bli ett effektivt verktyg för dialog, samverkan, kunskapsspridning och uppföljning kring gestaltad livsmiljö mellan olika organisationer, professioner och verksamhetsperspektiv. Webbplatsen kan som kunskapsspridare även fungera som ett viktigt komplement och stöd till den nationella konferensen.

I stället för att starta en helt separat 'fristående' webbplats (med tillhörande organisation) tror vi att man ska hitta en befintlig aktör på nationell nivå som redan idag har en lämplig digital plattform att utgå från. Dock behöver aktören säkerställa att webbplatsen speglar det flerdisciplinära förhållningssätt som GLAP-projektet tar sin utgångspunkt i. Syftet är att utöver sin befintliga traditionella målgrupp även nå övriga yrkesgrupper/professioner som berörs av GLAP-processer, men som man i sina nuvarande webbkanaler inte riktar sig till. Detta flerdisciplinära angreppssätt menar vi skulle vara ett mervärde i sig och synliggöra att man på alla nivåer samarbetar utifrån det breda synsätt som gestaltad livsmiljö påbjuder.

Nationell konferens

Funktion

- främja dialog och kunskapsutbyte på nationell nivå
- höja status och belysa värdet av den här typen av samarbeten
- vidga nätverk och sprida intresse för frågan
- presentera forskning och stimulera till nya initiativ
- en plats där praktik, politik, utbildning och forskning från såväl lokal och regional som nationell nivå kan mötas

Placering/ansvar

För att underlätta för deltagare från hela Sverige att delta i en konferens, så vore det bästa en ambulering konferens geografiskt sett, som i starten är årlig och sedan genomförs vartannat år. Ansvaret bör ligga på statlig nivå (t ex i ett samarbete mellan Boverket – Skolverket) och samverkan kan sedan ske med regionalt verksamma aktörer: t ex högskolor/universitet, regioner, kommuner, kulturinstitutioner med relevans för uppgiften m fl.

I en första fas kan det vara lämpligt att knyta an till någon befintlig konferens, förslagsvis den om gestaltad livsmiljö som arrangeras gemensamt av Boverket, Riksantikvarieämbetet, ArkDes och Statens konstråd varje år. Den konferensen kan utveckla ett spår som handlar om samverkan samhällsbyggnad/skola. Skolverket kan inbjudas som medarrangör.

Tid

En första konferens föreslås planeras till hösten 2024.

Motivering och argument

Både politiken för gestaltad livsmiljö och FN:s barnkonvention (som lag i Sverige) är relativt nya områden och håller ännu på att implementeras i offentliga verksamheter. Man söker efter strukturer för samverkan, goda exempel, metoder, forskning för att hitta hållbara sätt att arbeta utifrån dessa områden.

Genom en nationell konferens kan vi sprida kunskapen och höja statusen samt underlätta för alla som vill arbeta med dessa processer.

Boverket skriver på sin [webbplats](#): ”Ingen aktör kan ensam arbeta med politikområdet för gestaltad livsmiljö. Eftersom området är multidisciplinärt berörs många aktörer.”

Inte minst gäller det en konferens som skola, samhällsbyggnad, arkitektur/design, miljö, kulturarv och olika forskningsmiljöer har intresse av. Därför är det viktigt att ansvaret och arrangemanget kan delas eller skiftas så att alla professioner kan medverka och ges möjlighet till inspiration, idéer, kompetens- och erfarenhetsutbyte genom en nationell konferens.

Vidareutbildning för yrkesverksamma, samt högskole- och universitetskurser

Olika utbildningar i samverkan

För att bättre kunna samverka kring barn och deras rättigheter samt i utvecklingen av deras livsmiljöer bör kontakter mellan utbildningsprogram rekommenderas under studietiden. Detta kan sedan underlätta dialogen mellan olika aktörer i yrkeslivet. Det är en fördel om man redan

under utbildningstiden vet mer om olika roller och yrkesområden samt vilka gemensamma utmaningar som finns i utvecklingen av vårt samhälle.

Det finns stora möjligheter att öka samarbetet mellan de studenter som utbildar sig inom yrkesområdena för lärare, arkitekter, fysisk planerare, statsvetenskap, social hållbarhet, kulturvetare samt exempelvis fastighetsägare och förvaltare. Det är främst dessa aktörer som kan starta gemensamma projekt där barn blir inkluderade och får inflytande i utvecklingen av sin närmiljö.

I lärarutbildningen finns kursmoment som kan vara lämpliga att samverka kring, exempelvis frågor som rör demokrati och samhällsplanering. Dessutom finns uppdraget att stödja elevernas möjlighet att bli aktiva samhällsmedborgare enligt läroplanen.

Utmaningar finns inom akademien eftersom varje utbildnings-program har egna mål att uppfylla. Men gemensamt finns också den tredje uppgiften, att samverka med samhället och skapa samhällsnytta. Under utbildningstiden grundläggs ofta studenternas attityd till sin framtida yrkesroll och att få prova på olika samarbeten förenklar sedan att dessa kontakter utvecklas i yrkeslivet.

FN:s barnkonvention är allas angelägenhet och skyldighet att arbeta med, vilket ger starka argument för denna typ av samarbete.

Förslag

- Gemensam mångdisciplinär påbyggnadskurs/utbildning för yrkesverksamma arkitekter/planerare, lärare och kultur-strateger. Exempelvis skulle detta kunna anordnas inom ramen för RUC´s verksamhet (Regionalt Utvecklingscentrum)
- Gemensamma föreläsningar genomförs som kursmoment av exempelvis gästlärare som är yrkesverksamma och kan förmedla baskunskap samt egna erfarenheter från samarbete i projekt med barn och unga.
- Gemensamma kursmoment, en generellt utformad kurs och projektarbeten i olika program sammanför studenter med olika inriktning och ger en gemensam baskunskap i frågor kring demokrati och gestaltad livsmiljö för barn och unga.
- Gemensamma examensarbeten med studenter från olika program och utbildningar kan initieras. Som resultat av de kontakter som skapats i gemensamma kursmoment och examensarbeten bildas nätverk mellan handledare och ger underlag för fortsatt forskning med ett mångvetenskapligt perspektiv.
- Akademien kan bilda en arena för kunskapsbyggande och utveckling mellan teori och praktik.
- Den föreslagna nationella konferensen kan kombineras med samarbete mellan lärosäten och ett forskningsnätverk som samarbetar kring kursmoment, gästföreläsningar och forskning.

Forskningsperspektiv på GLAP-processen

Under hela projekttiden 2021-2022 har följeforskning genomförts och resulterat i ett antal vetenskapliga leveranser och samarbeten mellan Malmö Universitet MAU och Sveriges Lantbruksuniversitet SLU.

Samarbete har utvecklats mellan Ingrid Svetoft, universitetslektor Fastighetsvetenskap Urbana studier MAU, och Märit Jansson, universitetslektor Landskapsarkitektur SLU. Vi arbetar i våra respektive organisationer med olika samverkansformer för att involvera studenter och handledare i tvärvetenskapliga samarbeten rörande hållbar byggd miljö och medborgardialog.

Projektet har gett ett gediget underlag med flera olika perspektiv och aspekter som är intressant att studera. Under projekttiden har framför allt arbetssättet, processtöd och hur man samverkar mellan olika parter varit i fokus. Även metoder och modeller för pedagogisk verksamhet och involvering av skolklasser har ingått i studierna. Komplexiteten och det mångdimensionella innehållet ger fortsatta möjligheter att studera fler perspektiv. Fortsatt forskningsarbete och publikationer är möjligt med den dokumentation som finns från projektet GLAP.

Under projekttiden har i detta samarbete mellan MAU och SLU också genomförts ett examensarbete av en master-student på SLU. Arbetet som använt en kvalitativ metod med bland annat intervjuer och deltagande observation återger erfarenheter från olika medverkande aktörer: elever, pedagoger och planarkitekter. Examensarbetet av master-studenten Anna Persson SLU, presenterades den 1 april 2022 är godkänt och finns nu tillgängligt att läsa (titel: Barns deltagande i planering - Vad tycker barnen, planerarna och pedagogerna om dialogmodellen?)

Under projekttiden 2021 och 2022 har Ingrid och Märit skrivit ett antal abstract som presenterats och diskuterats på nationella och internationella konferenser. En forskningsartikel är nyligen inskickat för review av andra forskare till UIA World Congress i Köpenhamn 2023, där projektets arbetsprocess, modell för dialog och sammanfattade resultat beskrivs. Tema för kongressen är Design for Resilient Communities och innehåller flera sessioner med olika ämnen. Den panel som artikeln är anmäld till har tema: The UN Sustainable Development Goals - SDGs and everyday life – People as partners.

Till följande seminarier och konferenser har bidrag anmälts och presenterats under projekttiden 2021 – 2022. Även en Masteruppsats på SLU har skrivits om GLAP-projektet: (Konferenser: datum, konferenstitel, anordnare, titel på abstract/paper och författare)

Urban Forum 211119

Urban Forum - Practice meets Academia /Time in design – Temporal processes in design.

Urban Arena, Lund University
SLU Urban Futures, Swedish University of Agricultural Sciences

“From Words to Work – how to handle children’s participation” (Ingrid Svetoft MAU och Märit Jansson SLU)

Malmö Real Estate Research Conference 220505-220506

Urban and Regional Development

Malmö University

“The value for the Real Estate owner of involving children in to planning and design of our neighbourhoods” (Ingrid Svetoft MAU och Märit Jansson SLU)

Storytelling & Collaborative Future Making 220123-220525

Making a sustainable and common future- Perspectives on The UN Sustainable Development Goals – SDGs

Malmö University

“A story about the possibilities with small stories and including children into places & spaces - it’s all about mutual learning.” (Ingrid Svetoft MAU)

Beyond Smart Cities Today 220616-220617

Power, Justice and Resistance

Institute for Urban Research (IUR), Malmö University

“Justice and Equality for Children in Urban Planning-Democratic Tools for Children’s Participation”. (Ingrid Svetoft MAU och Märit Jansson SLU)

Child in the City World Conference, Dublin 221005-221007

Participatory: supporting the voice of the child

The International Child in the City Foundation, Dublin City Council, and the Irish Department of Children

“Making children’s participation really happen – developing “Architects in school” (Märit Jansson SLU och Ingrid Svetoft MAU)

UIA World Congress of Architects, Copenhagen 220602-230606

Theme: foster the knowledge needed for architecture and the built environment to understand, build and fulfil its active role in achieving the UN Sustainable Development Goals (SDGs). Panel 3. DESIGN FOR RESILIENT COMMUNITIES - 3.2 People as partners. The International Union of Architects UIA and the Danish Association of Architects.

Under review: *vetenskaplig artikel om GLAP- projektet* (Ingrid Svetoft MAU och Märit Jansson SLU)

Master uppsats SLU 220401

”Barns deltagande i planering - Vad tycker barnen, planerarna och pedagogerna om dialogmodellen?” (Anna Persson, masteruppsats vt22, SLU)

Dokumentation och spridning av GLAP

Tre filmer om arbetsprocessen i projektet har gjorts av Michaela Hennig och Rex Brådhe, Illustrafilm. Filmerna ligger på Region Skånes hemsida för [gestaltad livsmiljö](#).

Fyra utskick med information om GLAP till nätverket för Arkitektur och pedagogik.

Uppdateringar via inlägg på projektets Instagram-konto @GLAP_2021

GLAP uppmärksammades och fick årets strålkastare på den nationella konferensen för Gestaltad livsmiljö hösten 2021.

GLAP presenterades vid ett frukostseminarium för regionalt nätverk om Gestaltad livsmiljö 2021.

GLAP har presenterats för rådet för barn och arkitektur (Sveriges Arkitekter) vid H22 i Helsingborg sommaren 2022.

GLAP finns med som exempel i Boverkets vägledning om barnkonventionens tillämpning i fysisk planering och stadsutveckling (publicerad september 2022)

Projektet genomförde en slutkonferens i Malmö d. 9 mars 2023. Syftet med konferensen var att sprida kunskap och erfarenheter från processarbetet samt det förslag till lösning i flera steg som GLAP-projektet har resulterat i. Härutöver syftade seminariet till att hålla dialogen och det ömsesidiga lärandet levande och aktuellt.

Projektgruppen har ombetts göra en workshop/presentation för det svenska nätverket Healthy Cities i maj 2023.

Avslutande medskick från projektgruppen

Avslutningsvis vill vi i projektgruppen dela med oss av några tankar som vuxit fram under tiden som vi har arbetat med GLAP. Det handlar dels om fördelning av resurser, dels om att demokrati och social hållbarhet tar tid i anspråk, och att detta måste få ökad acceptans.

Social hållbarhet

I en tid med osäkerhet kring framtiden, ett växande antal barn och unga som mår dåligt och en omvärld som i allt högre utsträckning påverkas av odemokratiska krafter, tycks det viktigare än någonsin att vi kraftsamlar kring demokrati, delaktighet och ungas mående.

Projektet har visat att det behövs många fler i samhället som tar ett gemensamt ansvar för hur våra barn och unga mår, för deras självkänsla och framtidshopp och hur de ska rustas för att aktivt delta i samhällsutvecklingen. Idag förväntas skolan kunna axla det mesta av allt detta, vilket är både orimligt och omöjligt. På samma sätt som politik för gestaltad livsmiljö framhåller vikten av att många fler olika samhällsaktörer och professioner än tidigare måste samverka och ta gemensamt ansvar när vi utvecklar vår fysiska miljö, så måste vi också i mycket högre utsträckning än i dag fördela ansvaret och samverka kring barns och ungas inflytande och förutsättningar att påverka den byggda miljön.

Vi i projektgruppen kan konstatera att den här typen av samverkan, som GLAP-projektet har initierat, konkret handlar om och genererar social (och kulturell) hållbarhet på flera olika nivåer. När gemensamma skattefinansierade resurser ska satsas för att stärka social hållbarhet, så bör barn och unga prioriteras. Regionala medel bör särskilt satsas på barn och unga som bor i

kommuner med svagare ekonomi och som generellt har sämre förutsättningar för olika typer av satsningar som går utöver ”business as usual”. Barn och unga som växer upp på landsbygden, eller i en liten kommun, ska ha likvärdiga möjligheter att ta del av demokratiska processer, kunna påverka sina livsmiljöer och få ta del av ämnesöverskridande processbaserad undervisning som jämnåriga i de stora kommunerna.

Det är viktigt på riktigt

En process som GLAP kan för deltagande barn och unga betyda att man får uppleva att man är en del i pågående samhällsutveckling, att man blivit hörd och sedd som en fullvärdig medborgare. På så vis stärks självkänslan och därmed den mentala och existentiella hälsan. När eleven kommer utanför skolans fysiska område och får ta del av verkliga planer samt framföra sina åsikter om dessa utvecklas en större ansvarskänsla för den omgivande miljön och intresse för frågor som rör denna. Dessutom en sådan praktisk sak som att man förlägger en del undervisning utomhus bidrar till mer rörelse samt frisk luft. Man bryter den stillasittande kunskapsinhämtningen och får använda alla sinnen när man undersöker en fysisk plats. Både detta och att få insyn i en verklig demokratisk process kommer automatiskt med i dessa samverkansprocesser – läraren behöver inte konstruera eller leta upp något ”fall”- allt inkluderas naturligt. Vi har också sett att det är inspirerande för elever att träffa personer i andra yrken och höra deras perspektiv och möta nya språkliga begrepp. Lärare har också vittnat om att det autentiska i situationen skapar motivation och entusiasm hos eleverna, att arbeta med en verklig situation – något som ska bli något på riktigt.

Inflytande behöver tid och utrymme

Alla involverade med erfarenhet av GLAP-processen lyfter bristen på tid som en av de mest hindrande faktorerna för den här typen av samverkan. Det handlar dels om brist på tid i lärarens eller planerarens arbetsvecka, dels brist på tid i elevernas scheman. Vi lever onekligen i en tid då det mesta är effektiviserat och slimmat med ytterst små marginaler för spontanitet eller oförutsägbarhet. I skolans värld råder dessutom fortfarande en slags modernistisk ordning där ämnen undervisas i åtskilda block, vilket gör det besvärligt att introducera ämnesöverskridande projektundervisning. När detta ändå lyckas, är det tack vare engagerade och kunniga lärare som är villiga att ta sig an de extra ansträngningar som detta medför, och vår erfarenhet visar att det verkar det vara väl värt besväret.

I gestaltade livsmiljöer, i tätorter och städer där många människor bor, råder också en effektiviserad och slimmad logik. De allra flesta områden och ytor är planerade, programmerade och beslutade. Det finns alltför lite utrymme för spontanitet och oförutsägbarhet.

Här, liksom i skolschemat, skulle det behövas mer utrymme för utforskande och diskussion. Det skulle gynna det demokratiska samtalet med barn och unga om det frigörs utrymme och plats i den fysiska miljön där idéer och förslag kan utforskas, oberoende av planeringsprocesser som annars tar flera år.